

DOI: 10.52580/issn.2232-8556.2023.12.13.201

UDK: 81'38:821.163.4(497.6) 821.163.4(497.6)

Ćopić (B)

Sanja Merzić⁶¹
Nastavnički fakultet
Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru

*Pregledni naučni rad
Review scientific paper*

JEZIČKO-STILSKE OSOBINE DJELA „MAGAREĆE GODINE“ BRANKA ĆOPIĆA

Sažetak

Predmet analize su jezičko-stilske osobine djela “Magareće godine” Branka Ćopića. Objavljeno 1960. godine, ovo djelo predstavlja priču o odrastanju, drugarstvu, prvim ljubavima, školovanju i dječaćkim nestašlucima. Analiza je izvršena na fonostilističkom, morfostilističkom, leksikostilističkom i semantostilističkom nivou. Na nivou fonostilistike uočeno je prisustvo figura oduzimanja (sinkope i apokope) te figure dodavanja (paragoge). Upotreba ovih figura je u funkciji karakterizacije likova te upućuje na lokalnu, najčešće provincijalnu i žargonsku upotrebu jezika. Na morfostilističkom nivou uočena je učestala upotreba aorista. Iako bi se ovaj glagolski oblik mogao zamijeniti perfektom, aorist je ipak stilski mnogo izražajniji. Ćopić ga koristi za brzo izmjenjivanje radnji; prikazivanje iznenadnih i živih dešavanja, ali i na kraju ili početku upravnog govora. Na nivou leksikostilistike, učestala je upotreba deminutiva, augmentativa, uzvika i onomatopeizama. S obzirom da djelo pripada književnosti za djecu, upotreba ekspresivne leksike u funkciji je prikazivanja onog što je u djeci drago, milo, strašno, malehno, veliko, smiješno ili čuderno. Također, na ovom nivou uočavamo i mnoštvo nadimaka, što je ponovo specifično za djela iz književnosti za djecu. Nadimci nastaju ili skraćivanjem vlastitih imena i prezimena, te na osnovu neke fizičke karakteristike ili ponašanja nosioca nadimka. Najčešće su pozitivne konotacije, mada se javljaju i oblici negativnog značenja. Među leksičko-sintaksičkim figurama uočena je upotreba: anafore, retoričkog pitanja, reticencije, elipse, kumulacije, sinatrezma, distribucije i palilogije. Na nivou semantostilistike naročito je česta figura poređenje kojom Ćopić oživljava iskaz i konkretizira apstraktno, a često je u funkciji stvaranja humorističnog efekta. Osim ove figure, uočena je figura hiperbola. Semantičkim figurama, zajedno s elipsom i palilogijom Ćopić predstavlja i oživljava dječiji govor, a djelo čini bliskim onima kojima je namijenjeno.

Jezičko-stilska analiza Ćopićevog djela „Magareće godine“ pokazala je da je djelo bogato sredstvima ekspresivne leksike, leksičko-sintaksičkim i semantičkim figurama, oblicima aorista te fonetsko-fonološkim figurama oduzimanja i dodavanja.

Ključne riječi: jezičko-stilska analiza, „Magareće godine“, Branko Ćopić.

---

⁶¹ e-mail: sanja.merzic@unmo.ba

Uvod

Rad „Jezičko-stilske osobine djela „Magareće godine“ Branka Ćopića analizira jezik navedenog romana na nivou fonostilistike, morfostilistike, leksikostilistike i semantostilistike s ciljem sveobuhvatne analize stila i jezika ovog bosanskohercegovačkog pisca na nivou spomenutog romana. Motivacija za istraživanje pronađena je u bogatstvu Ćopićevog jezičkog izraza na svim prethodno spomenutim nivoima analize te nedostatku jezičko-stilskih istraživanja Ćopićevog djela i istraživanja ovog tipa u oblasti književnosti za djecu.

Hipoteze rada su:

- a) pretpostavljamo da se djelo „Magareće godine“ na nivou fonostilistike odlikuje figurama oduzimanja i dodavanja.
- b) pretpostavljamo da je na nivou morfostilistike najekspresivnije vrijeme aorist, kojim se Ćopić koristi za brzo smjenjivanje radnji, prikazivanje iznenadnih i živih događaja.
- c) pretpostavljamo da se na nivou leksikostilistike djelo odlikuje bogatstvom emocionalno-ekspresivne leksike, leksičko-sintaksičkim figurama te specifičnom upotrebom nadimaka.
- d) pretpostavljamo da na nivou semantostilistike djelo odlikuje stilska figura poređenje kojom Ćopić oživljava iskaz, stvara slikovitost i humor.

„Narativno-stilski literarizirana autobiografija“, kako djelo *Magareće godine* naziva autorica Kos-Lajtman, A. (2018), je roman koji svjedoči o Ćopićevim dječaćkim danima provedenim u bihačkoj gimnaziji. To su godine odrastanja, prvih značajnih prijateljstava i prvih ljubavi, vrijeme nestašluka i upoznavanja sebe i sredine. Roman počinje događajem iz 1942. godine kada se Ćopić, stojeći ispred sada opustjele škole (internata, konvikta), prisjeća školskih drugova, žamora i dječaćke trke i obećava da će jednog dana ispričati najmilije uspomene iz tog perioda života. Dalji tok radnje nas odvodi u Ćopićeve školske dane i prati period tzv. magarećih godina, dječije vedrine, razigranosti i želje za pustolovinom. Kraj romana nas vraća u ratnu 1942. godinu i ponovo smješta ispred konvikta, ali nestalo je buke i radosti dječijih dana; završile su magareće godine, završilo je djetinjstvo, nastupilo je odrastanje, a ostala je samo sjeta za onim što je bilo i nada da će se vratiti živ iz rata.

Pričajući priču o odrastanju, govoreći o grupi dječćaka koji dolaze u Bihać na školovanje iz okolnih mjesta, ali i samog Bihaća, Ćopić poseže za leksikom koja odlikuje taj prostor.⁶² U dijelovima romana gdje se Ćopić javlja kao pripovjedač, on poseže za standardiziranim oblicima, ali tamo gdje je i on jedan od likova ili gdje radnja uključuje njegove školske prijatelje/neprijatelje, razbojnike, školskog čuvara, leksika je teritorijalno obilježena. Naročito je to vidljivo na fonostilističkom nivou, u oblicima ostvarenim stilskom figurom paragogom, na leksikostilističkom nivou u oblicima uzvika, a posebno na morfostilističkom nivou (u tvorbi specifičnih oblika glagola i pridjeva).

Ćopić često poseže za oblicima aorista, koji i jeste obilježje književnomjetničkog stila. Naročito je čest oblik pripovjedačkog aorista kojim se pisac služi za brzo smjenjivanje radnji i za oživljavanje trenutka dešavanja radnje. Radnje iskazane aoristom događaju se iznenada te stoga

---

⁶² Analizirajući leksiku djela „Bašta sljezove boje“, prof. Enisa Gološ navodi da je Ćopić „pisao ono što je osjećao svim svojim bićem, a govorio je iz dubine duše ljudi svoga zavičaja“. Isto možemo primijetiti u djelu „Magareće godine“.

Više u radu „Neke posebnosti leksike u djelu „Bašta sljezove boje“. U: Tošović, Branko (2018). *Ćopićeva poetika zavičaja* (str. 275- 285). Graz: Institut für Slavistik der Karl-Franzens-Universität Graz; Bihać: Pedagoški fakultet Univerziteta u Bihaću, Kantonalna i univerzitetska biblioteka Bihać.

privlače i zadržavaju pažnju čitalaca. No, uloga aorista u Ćopićevom djelu nije samo stilističke prirode. U djelu „Magareće godine“ ga posmatramo i kao vrijeme koje je bilo znatno učestalo u prošlosti, u vremenu dešavanja ove priče, te se koristilo za iskazivanje prošlih radnji znatno više od perfekta (koji je danas preuzeo ulogu osnovnog vremena za iskazivanje prošlosti).

Na leksikostilističkom nivou djela istraživali smo prisustvo i stilsku funkciju emocionalno-ekspresivne leksike, leksičko-sintaksičkih figura i oblike nadimaka. Emocionalno-ekspresivnom leksikom se ističe govornikov subjektivni stav prema nekome ili nečemu. Na nivou emocionalno-ekspresivne leksike posmatrali smo upotrebu deminutiva, augmentativa, uzvika i onomatopeizama. Deminutivi i augmentativi imaju osnovno i dodatno značenje. Dodatno značenje može biti meliorativno, što je slučaj s deminutivima u Ćopićevom djelu, i pejorativno, što je slučaj s augmentativima. Učestalost upotrebe ovog sloja leksike pripisujemo tome što je u pitanju djelo iz književnosti za djecu ispunjeno leksemama koje izražavaju radosti i strahove dječijeg svijeta. S istim ciljem Ćopić upotrebljava uzvike, naročito eksklamacije koje su u službi izražavanja raznih emocionalnih stanja. Znatno je manje oblika interjekcija koji služe za tjeranje ili mamljenje životinja. No tamo gdje ih pisac upotrebljava da bi se njima obratio čovjeku, imaju znatno veću stilsku vrijednost. Dok deminutivi i augmentativi uglavnom stvaraju emocionalnu podlogu djela, slikovitost i ekspresivnost se grade onomatopeizmima. Oni stvaraju zvukovni okvir djela tako što prenose zvukove iz prirode, ali i nama bliske sredine. Dosta su čest sloj leksike u ovom Ćopićevom romanu, a najčešće ih susrećemo u scenama koje prikazuju nestašluke dječaka. Nadimci čine još jedan sloj leksike Ćopićevog djela. Česti su u djelima dječije književnosti, ali i književnosti namijenjene odraslima. Najčešće izražavaju naklonost i simpatiju prema nosiocu nadimka, ili bliskost između dvije osobe. Nadimci u Ćopićevom djelu uglavnom su nastali na osnovu fizičkih karakteristika i ponašanja. Obično su pozitivno motivisani i izraz prijateljskih odnosa. Tamo gdje imaju negativnu konotaciju, označavaju neprijatelja ili osobu koja nije nosilac lijepih osobina. Ćopić poseže i za mnoštvom leksičko-sintaksičkih i dvije semantičke figure. One su uglavnom u funkciji prikazivanje određene emocije, oživljavanja toka pripovijedanja, prikazivanja humorističnog događaja i stvaranja slikovitosti. Naročito su česte figure poređenje, palilogija i reticencija koje možemo posmatrati i kao Ćopićev stilski postupak u ovom djelu.

Fonostilistički nivo analize

Na ovom nivou analize predmet istraživanja bile su fonetsko-fonološke figure. Ova vrsta figura nastaje procesima dodavanja (adiectio), oduzimanja (detractio), premještanja (transmutatio) i zamjenjivanja (imutatio). Analizom romana „Magareće godine“ uočili smo oblike figura dodavanja i figura oduzimanja. Figure dodavanja nastaju postupkom dodavanja novog elementa postojećoj jezičkoj jedinici, a čine ih proteza, epenteza i paragoga (figure nastale dodavanjem fonema na početku, u sredini ili na kraju riječi). Figure oduzimanja, kao što im ime kaže, nastaju postupkom oduzimanja jezičkog elementa iz postojeće jedinice, a grupi ovih figura pripadaju afereza, sinkopa i apokopa, odnosno figure oduzimanja fonema na početku, u sredini i na kraju riječi.

Marina Katnić-Bakaršić navodi da ove figure „primarno imaju ludičku funkciju, funkciju poigravanja jezikom, stvaranja kalambura i slično“ (2001: 310), a Pranjković, citirajući Zimu, navodi da su neke provincijalizmi, a da neke nastaju iz metričkih razloga (<https://stilistika.org/stiloteka/rasprave/165-stilske-figure-i-gramatika>).

Paragoga je figura dodavanja fonem(a) na kraju riječi. Česta je u usmenoj književnosti, prozi i lokalnim govorima. S obzirom da jednu, a ujedno i najbrojniju skupinu likova Ćopićevih „Magarećih godina“ čine obični, često neškolorani ljudi, ljudi sa sela, djeca koja tek prolaze kroz

proces školovanja, pisac upotrebom ove stilske figure karakterizira likove i sredinu u kojoj žive te upućuje na lokalnu, najčešće provincijalnu i žargonsku upotrebu jezika. Npr.

- a) „*Deder*, Mile, molim te, pripazi mi ovoga moga nećaka.“ (MG: 4)
- b) „Ej, ti, *vidider* brzo ima li dodataka, ja ću te udariti ko mačku.“ (MG: 5)
- c) „Aha, neko antidržavno pisanje! *Ovamoder* taj tefter! (MG: 61)
- d) „*Probajder* ovo mesence. (MG: 91)
- e) „Neću više nikad, *nikadarce*“ (MG: 101)

Primjećujemo da su oblici peragoge najčešće nastali dodavanjem starije čestice *der* na oblik glagola, priloga ili riječce.

Figure oduzimanje prisutne u Ćopićevom djelu su sinkopa i apokopa. Kao i paragoga, i ove stilske figure su u funkciji karateriziranja likova. Za njima likovi, najčešće dječaci, posežu radi lakšeg i bržeg izgovora. Oblike sinkope uočavamo u obliku 2. lica množine imperativa: „*Drž'te* ga! *Drž'te* toga maloga!“ (MG: 3) ili „*Drž'te* ga, evo Krste!“ (MG: 10), a oblike apokope najčešće u oblicima riječca, veznika te u nekoliko oblika 2. lica jednine imperativa: „Je *l'* sve uredu, kazuj?“ (MG: 23); „Bi *l'* to moglo biti?, javi se jedan od Mandića?“ (MG: 47); „Čuješ ti, Krsto, *il'* počini tu Bajinu istoriju, *il'* će se sad odigrati jedna istorijska bitka u kojoj ćeš ti poginuti.“ (MG: 50); „Ja nisam lijep, *al'* sam zato glup.“ (MG: 96); „*Drž'* lopove!“ (MG: 103).

Morfostilistički nivo analize

Na ovom nivou analize kao posebno učestalo vrijeme u Ćopićevom pripovijedanju javlja se oblik aorista. S obzirom da je u pitanju glagolsko vrijeme koje osim primarnog značenja, može imati i druga, relativna značenja, smatramo da je značajno analizirati njegovu upotrebu u ovom Ćopićevom romanu. Aoristom se osim radnje koja se se izvršila u vremenu u kojem se saopćava (pravi ili indikativni aorist), može izraziti i radnja koja se nije izvršila, ali za koju govorno lice pretpostavlja da će se izvršiti (futurski ili modalni aorist), svezvremenska radnja (poslovični ili gnomski aorist) te prošla radnja koja se vršila do jednog trenutka u prošlosti ili se izvršila, bez obzira koliko dugo je to bilo prije vremena kada se o njoj govori (pripovjedački ili narativni aorist).⁶³

Zbog svoje učestalosti, aorist predstavlja jedno od obilježja književnoumjetničkog stila. Mnoštvo oblika aorista u Ćopićevom djelu javlja se zahvaljujući tome što je u pitanju glagolsko vrijeme koje je pripovjednog karaktera. Njegova stilska funkcija ogleda se u tome što služi za *pomjeranje toka priče* (Piper i dr. 2005: 426), ali i za „uvođenje čitaoca ili slušaoca u određenu sliku ili da pomjeri njegovu pažnju“. (Piper i dr. 2005: 426)

U Ćopićevom djelu izuzetno su učestali oblici pripovjedačkog aorista. Nešto je manje oblika indikativnog aorista, a tek jedan oblik futurskog.

Navodimo neke oblike pripovjedačkog aorista:

- a) „Brate slatki, kad ljudi *navališe* iz džamije, pa drž' tamo-amo po onoj gomili, *zavadiše se*, *počupaše se* za brade, udri jedan drugog cipelom.“ (MG: 8)
- b) „*Dreknu* tako Smrdonja“, nastavlja Krsto, „a kad i djevojka *spazi* šta je u kutiji, ona ljutito *ciknu*: 'Fuj, prostak jedan, pseto, zamazanac, ne izlazi mi više na oči!' *Reče* to, pa *skoči* i *odjuri* niz aleju, a Smrdonja *uze* kutiju, još jednom je *omirisa* i poče da zavija osvetnički (...)“ (MG: 26)

⁶³ Više u Stevanović, M. (1971). *Gramatika srpskohrvatskog jezika za gimnazije*. Cetinje: Obod, str. 399–401.

Možemo uočiti da oblicima aorista pisac oživljava i ubrzava radnju, čini je dinamičnom i kod čitaoca stvara radoznalost za daljnji tok priče. Radnje iskazane aoristom su se dogodile neočekivano i burno. Koristeći se ovim načinom pripovijedanja, pisac oživljava trenutak dešavanja radnje, što dovodi to toga da se čitalac osjeća prisutnim u trenutku i da osjeća emocije koje lik proživljava.

Uočeno je 136 oblika aorista, od toga 96 ih je u 3. l. jednine, 20 u 1. l. jednine, 10 u 3. l. množine, 8 u 1. l. množine i 2 u 2. l. jedine. Najfrekventniji glagoli upotrebljeni u obliku aorista su: *dignuti*, *odgovoriti*, *poći* i *reći*, koji se javljaju tri puta.

Leksikostilistički nivo analize

Predmet našeg istraživanja na ovom nivou analize bila je upotreba sredstava emocionalno-ekspresivne leksike, specifična upotreba nadimaka te leksičko-sintaksičke figure. Katnić-Bakaršić navodi da je emocionalno-ekspresivna leksika, leksika koja „izražava emocije, subjektivni stav govornika.“ (2001: 225) Ista autorica navodi da se s obzirom na ekspresivnost, može govoriti o inherentno i kontekstno ekspresivnoj leksici. Inherentno ekspresivnu leksiku čine: a. deminutivi i augmentativi, odnosno pejorativi i hipokoristici; b. vulgarizmi i psovke; c. žargonizmi i argotizmi; d. arhaizmi; e. frazemi i f. onomatopeizmi (Katnić-Bakaršić, M. 2001: 224/225) Predmet naše analize na nivou inherentno ekspresivne leksike su deminutivi, augmentativi, uzvici i onomatopeizmi⁶⁴.

Deminutiv ili umanjenica je riječ koja označava „umanjen predmet, svojstvo, proces ili okolnost“. (deminutiv | Hrvatska enciklopedija). Oblik deminutiva mogu imati imenice, glagoli, pridjevi i prilozni. Najprisutniji su u razgovornom jeziku i književnoumjetničkom stilu, dok se zbog prirode svoga značenja rijetko pronalaze u naučnom i administrativnom stilu. Deminutivima se izražava nešto „manjih dimenzija ili nižeg stupnja, a mogu izražavati i određen stav prema nekome ili nečemu“ (Perić, M. 2021: 27) U našem istraživanju pronađeni su mnogi oblici deminutiva, no zbog konciznosti rada, navodimo tek nekoliko primjera:

- a) „Zaista, Baja je imao pomalo i nekih crkvenjačkih i popovskih sklonosti. Čim bi se recimo u internatu pojavilo neko novo *đaće*, Baja bi mu prilazio, onako krupan, i, praveći se strašan, zagudio izduboka:

„Mali, ja sam odsad tvoj Bog otac. Jesi li upamtio, a?“

„Jesam!“, skrušeno je priznavao *đaćić*, zbunjen i uplašen i novom sredinom i ovim čudnim delijom.

„E, kad si upamtio, sad poljubi ruku u znak poštovanja.“ *Dječaćić* je ljubio pruženu ruku, a na rastanku Baja mu je ozbiljno napominjao: (...)“ (MG: 6)

Deminutivi imaju osnovno i dodatno značenje. Osnovno zanečenje deminutiva *đaće*, *đaćić* i *dječaćić* je da označavaju mladu i malenu osobu. Dodatno značenje realizuje se na osjećajnom nivou te se navedenim imenicama dječakova pozicija đaka omalovažava u odnosu na starijeg krupnog učenika Baju i prikazuje se odnos nadmoći i straha u odnosu ove dvije osobe.

Ostali oblici deminutiva prisutni u ovom Čopićevom djelu su: *sveščicu*, *varošice*, *šumicu*, *vratašca*, *prasence*, *majušnih*, *brdašce*, *srdašce*, *sobičku*, *pocupkivala*, *ptičicu*, *bračice*, *ručicom*, *krompirić*,

---

⁶⁴ Uzvikve kao dio emocionalno-ekspresivne leksike navodi Amela Šehović u djelu „Govor grada Sarajeva i razgovorni bosanski jezik“ (2009). U istom djelu autorica navodi da tradicionalni pristup posmatra onomatopeizme kao vrstu uzvika (što potvrđuje uvid u „Gramatiku bosanskog jezika“) te raspravlja o potrebi razlikovanja onomatopeizama od uzvika.

mesence, papričice, nosićem, nikadarce i komadić. Najviše je oblika deminutivnih imenica, nekoliko su oblika deminutivnih pridjeva i glagola te jedan oblik deminutivnog priloga.

Kao što smo prethodno kazali, deminutivi (i augmentativi) mogu imati osnovno i dodatno značenje. Perić, M. navodi da se dodatno značenje deminutiva odnosi na melioraciju i pelioraciju, a što zavisi od konteksta i osnove od koje su deminutivi (i augmentativi) nastali (2021: 37). Većina navedenih Čopićevih deminutiva ima meliorativno značenje koje podiže njihovu vrijednost.

Augmentativ je „uvećanica ili povećanica, imenica koja je dodavanjem augmentativnog nastavka izvedena iz druge imenice i značenjski uvećava ono što ta imenica znači“ (augmentativ | Hrvatska enciklopedija). No, oblike augmentativa imaju i glagoli, a uglavnom nastaju procesom prefiksacije. Kao i deminutivi, mogu izražavati pozitivan i negativan stav. Kada su negativne evaluacije, Babić navodi da izražavaju ono što je pogrdno, pa ih smatra i pejorativima. Navodi da „pogrdno značenje dobivaju imenice čija osnova znači što negativno, te u slučajevima kada se uvećava nešto što ne bi trebalo biti veliko već prosječno i normalno, kao što su dijelovi tijela, odjeće i sl. u skladu s ostatkom, npr. *nosina, jezičina, seljačina, šesirina, trbušina* i kada pogrdnost proizilazi iz jasno određenog surječja (npr. sufixi *-čina, -ina, -jurina, -urina*)“ (Perić, M. prema Babić 2021: 42) U Čopićevom djelu pronalazimo sljedeće oblike augmentativa:

a) „Što da štedim na svom drugu“, velikodušno reče Baja i okrenu se Krsti Buvu. „Čuješ, trebalo bi i tebe malčice propustiti kroz kakve dobre *ručerde*.“

„Što jednu buvu kroz *ručerde*!“, začudi se Krsto.

U ovom primjeru uvećava se imenica „ruke“, a pejorativnost se zasniva na tome što se uvaćava dio tijela inače normalne veličine. Dodatno značenje koje pisac prikazuje oblikom *ručerde* je osjećanje straha zasnovano na tome da su u pitanju snažne i jake ruke kojih se osoba kojoj se prijete boji.

b) „Uh, kako li je sad našem Duli! Taman sine munja, a otud evo duha, *očurde* mu kao tanjiri, zubi gvozdni, a on samo škljocne i vikne: ja sam pokojni Rožljika!“ (MG: 89)

Pisac poseže za oblikom pejorativa *očurde* kako bi prikazao strah koji dječak osjeća usljed olujnog nevremena. Dodatnoj ekspresivnosti doprinosi i to što je augmentativ upotrebljen u frazi „oči kao tanjiri“ koja označava širom otvorene oči uslijed straha.

Kao što je prethodno kazano, tradicionalna gramatika posmatra uzvike kao dio emocionalno-ekspresivne leksike čija je glavna funkcija da izražavaju emocije. U odnosu na njih, onomatopeizmi predstavljaju oponašanje zvukova iz prirode, tj. ne izražavaju emocije, te su prema tome nezavisni od uzvika i čine zaseban dio emocionalno-ekspresivne leksike. Šehović dijeli uzvike na dvije grupe: a) uzvike koji izražavaju emocije (eksklamacije) i b) uzvike koji izražavaju odnos prema sagovorniku (interjekcije, uskllici i pozdravi) (Halilović, S., Tanović, I., Šehović, A. 2009: 178).

U Čopićevom djelu pronađeni su oblici oba tipa uzvika, mada je broj eksklamacija znatno veći u odnosu na broj interjekcija, ali i onomatopeizama. Neki oblici eksklamacija su:

a) „*Ehe*, pa šta će onda biti?“, pitali smo mi.

„*Eh*, šta! Brate slatki, kad ljudi navališe iz džamije, pa drž' tamo-amo po onoj gomili, zavadiše se, počupaše se za brade, udri jedan drugog cipelom.“ (MG: 8)

U pitanju je oblik kojim se izražava čuđenje. U sljedećem primjeru uzvikom „*ihaj*“ izraženo je osjećanje sreće:

b) „*Ihaj*, pobjegli hajduci!“, radosno je odjekivalo čitavim konviktom.“ (MG: 16)

Drugi oblici eksklamacija pronađeni u djelu su: *uh, aoj, ih, oho-ho, auf, jao, o-o, ajoj, uhu-hu, aha, uf, aha-ha-ha, ha-ha-ha-ha, hi-hi-hi-hi, ho-ho-ho-ho, ho-ho-hi-hi, he-he, ihi-hi, he-he, a-a-a, aj-*

haj. Mnoštvo oblika eksklamacija javlja se usljed njihove uloge izražavanja emocija i stanja, a ovdje vidimo da su najučestalije emocije sreća, tuga i iznenađenje, što obrazložimo tematikom djela (dječiji nestašluci, prve ljubavi, odrastanje). Interjekcije su uzvici kojima se pojedinac služi prilikom obraćanja životinjama ili ljudima. U ovom Ćopićevom djelu svega ih je nekoliko:

- a) „Kada se dobro naljuti, prgavi Dule bio je neustrašiv i on je bio jedini konviktaš koji se smjelo zalijetao čak i na samog Bajju Bajazita. Ogromni Baja na to se samo grohotom smijao i branio se kao u šali: *Iš*, ne praši! Nemam o šta givikt krvaviti.“ (MG: 12)

U primjeru se navodi uzvik „iš“ koji se upotrebljava za tjeranje životinja, no ovdje je upotrebljen da mi se omalovažila snaga dječaka Duleta, a prikazala snaga dječaka Bajje koji je meta njegovog napada. Kada su uzvici za životinje upotrebljeni u komunikaciji s ljudima, izrazito su ekspresivno markirani. U drugom primjeru upotrebljen je isti uzvik, ali ovaj put u svom osnovnom značenju:

- b) „Izgoni konja iz glave, jer sad ćeš...“

„Dobro, dobro, odmah ću! *Iš*, đavo te...“ (MG: 54)

Onomatopeizmi u Ćopićevom djelu imaju ulogu stvaranju slikovitosti i ekspresivnosti kroz oponašanje zvukova iz prirode ili svakodnevnog života: pucanje kreveta, zvuk koraka, oponašanje žvakanja hrane... Neki oblici poronadenih onomatopeizama su:

- a) „Ponekad je znao da raskopča krevete čitavoj drugoj spavaonici (mi smo bili u prvoj), pa kad bi đaci naveče trkom požurili na spavanje, nastao bi tresak kao da puca mitraljez: *tras-tras-tras!*“ (MG: 10)
- b) „A i oni – *tap-tap* kroz mrak! – pa sjedoše an onu istu klupu, šta ću sad, braćo skauti!“ (MG: 21)

Antroponomastika je grana onomastike koja proučava imena, prezimena i nadimke. Imena čine najstariji sloj onomastike, no pošto je usljed povećanja populacije nastao problem u raspoznavanju osoba, pojavili su se nadimci. Šimunović govori o osobnim i obiteljskim nadimcima. Osobni nadimci nastaju kao rezultat humorističnog i satričnog poimanja osobe, a obiteljski nastaju u periodu kada prezimena još nije bilo te su korišteni kao dodatno sredstvo identifikacije pojedinaca.⁶⁵ Nadimci svjedoče o društvenim odnosima, iskazuju bliskost između nosioca nadimka i osobe koja je nadjenula nadimak, ali su često i odraz poruge te su stoga i nosioci snažnog afektivnog naboja. Nastaju od ženskih ili muških imena, od prezimena, pod utjecajem druge osobe, pod utjecajem stranog jezika, na osnovu fizičkih karakteristika, od naziva zanimanja, na osnovu sličnosti sa životinjom i biljkom, ili ponašanja koje odlikuje životinju, usljed nepravilnosti u govoru (pogrešnog izgovora pojma, zbog poštapalice koju govornik koristi ili zbog izraza koji je govornik upotrijebio jednom, ali je ostao upamćen), na osnovu duševnih osobina, tjelesnih ili govornih mana, na osnovu naziva jela, prema imenima predmeta, prema nekome drugome, ali i od toponima i etnika.

Nadimci su jako česta kategorija u Ćopićevom djelu. Prvi spomen nadimaka nalazimo o odlomku u kojem nas Ćopić upoznaje s drugarima koji će predstavljati okosnicu djela „Magareće godine“. Tako se upoznajemo s Bajjom „Bajazitom“, Hamidom „Rusom“, Krstom „Buvom“, Duletom Dabićem „Hajdukom“. No, nisu samo oni nosioci nadimaka, već i gotovo svi drugi Ćopićevi likovi. Baja dobiva nadimak na osnovu fizičkog izgleda: „Bio je zaista najkrupniji, najgrlatiji i najjači đak u čitavoj nižoj gimnaziji, a mogao se mirne duše mjeriti s kojim hoćeš učenicom iz viših razreda.“ (MG: 6) Bajju su zvali i Crkveni sin zbog toga što je njegovo školovanje finansirala crkvena općina, ali je i njegovo ponašanje bilo slično popovskom. Dječak Hamid ili „Rus“ nadimak je dobio zbog

---

⁶⁵ Više u Šimunović, Petar (2003). Nadimci u Hrvata. *Govor*, XX, 1–2. Rad dostupan na stranici: Microsoft Word - GOVOR XX jub.doc (srce.hr)

svog ponašanja. Naime, tokom molitve, zamijenio je i razbacao obuću vjernika, te ga je zbog tog postupka hodža nazvao Rusom, ovdje oznakom za nevjernika. Krsto „Buva“ nadimak je dobio zbog svojih fizičkih karakteristika: „Bio je to sitan, crn i poskočan dječak, zaista prava buva. Bio je nenadmašiv majstor za sve vrste penjanja, puzanja, preskakivanja, upadanja, propadanja, sakrivanja, podvaljivanja itd.“ (MG: 9). Posljednji Čopićev drug, Dule Dabić „Hajduk“ ili De-De-Ha nosilac je dva nadimka. Nadimak „Hajduk“ je dobio zbog toga što je bio kradljivac (tj. zbog ponašanja), a nadimak De-De-Ha je skraćena imena i nadimka „Hajduk“. U djelu se spominju i pazitelj, bivši zatvorski čuvar Jovo Brdar, kojem su dječaci nadjenuli nadimak „Skandal“ zbog poštapalice „Pazi ga – skandal!“ te dječaci Smrdonja i Bobo Lutka. Oba nadimka nastaju zbog fizičkih karakteristika likova i rezultat su poruge. Dječak kojeg su zvali Smrdonja „vječito se lickao pred ogledalom i mazao kosu nekakvom pomadom čudna mirisa“ (MG: 20), otkuda i nadimak, a Bobo je bio „upeglan i nalickan“ (MG: 24), baš poput igračke lutke.

Nadmici u Čopićevom djelu najčešće su nastali na osnovu fizičkih karakteristika i ponašanja. Obično su pozitivno motivisani i izraz prijateljskih odnosa. Tamo gdje imaju negativnu konotaciju, označavaju neprijatelja ili osobu koja nije nosilac lijepih osobina, što pokazuje da nastaju u skladu s dječijim i idealiziranim posmatranjem svijeta u kojem se likovi dijele na dobre i loše.

Među leksičko-sintaksičkim figurama uočena je upotreba: anafore, retoričkog pitanja, reticencije, elipse, kumulacije, sinatrezma, distribucije i palilogije. Anafora je stilska figura ponavljanja riječi ili sintagmi na početku rečenice. S obzirom na njenu poziciju u stihu ili rečenici, zauzima sintaksički značajno mjesto. U prvom primjeru, prisjećajući se drugova iz gimnazije i pitajući se kakva je njihova sudbina sada, gdje ih je život odveo, Čopić izražava osjećanje tuge i nedostajanja:

- a) „*Gdje* li ste sad, nekadašnji moji drugovi? *Gdje* si, Krsto „Buvo“, Hamide „Rusu“, Dule Dabiću „Hajduče“? Zašto se ne javite starom drugu? Dosta smo hljeba zajedno pojeli, izvukli more kazni, naskitali se, napričali, naigrali. *Gdje* li ste to otišli, kakve li vas igre odvukoše da me više ne čujete?“ (MG: 2)

Odlomak je ispunjen nostalgijom za prošlim danima, za danima igre, kazni, „skitanja“. Pošto je anafora ostvarena u sastavu retoričkog pitanja, koje prelazi u gradaciju, osjećanje nedostajanja je dodatno pojačano. Osim ove dvije figure, stvaranju osjećaja nostalgije doprinosi sjećanje na drugare spominjanjem njihovih imena, a naročito nadimaka, jer nadimci označavaju stepen bliskosti s drugom osobom, a posebno u kontekstu ove priče gdje su dječaci bili ti koji su jedni drugima nadjevali nadimke.

U drugome primjeru anafora se ostvaruje ponavljanjem riječi „ja“. Ponavljanjem ove riječi na početku rečenice, privlači se pažnja i šalje se poruka onom kome su rečenice u čijem se sastavu nalazi anafora upućene. Djevojčica Zora kaže:

- b) „Vidiš, a *ja* nekog drugog volim... *Ja*, ovaj, zapravo nikog ne volim, jer ... *ja* u životu neću nikog ni voliti.“

„Pazi, šta je sad ovo?“, iznenadi se Mandić. „Bogami će nam pokvarit čitav plan.“

„*Ja* sam tako... šta je mene briga“, nastavljala je da toroče djevojčica. „*Ja* možda i tebe volim, jer ti tako slatko pričaš, ali nikad niko neće saznati moje tajne... nikad, nikad.“ (MG: 68)

Zamjenica „ja“ se ponavlja s ciljem da se dječak s kojim Zora razgovara uvjeri kako ona ne može nikoga da voli, a u suštini je potpuno suprotno.

Pisci često posežu za retoričkim pitanjem s obzirom da je u pitanju stilska figura koja oživljava iskaz (s obzirom da je tvrdnja prekrivena pitanjem), ističu se emocije, naglašavaju stavovi...

Relativno je česta figura u djelu „Magareće godine“, a u prvom primjeru je nalazimo u značenju čuđenja i izražavanja nestrpljivosti:

- a) „Ma kad li će De-De-Ha već jednom javiti da ide napolje?“, nestrpljivo se pitao svaki od nas. (MG: 22)

U drugom primjeru profesor upotrebljava retoričko pitanje kao opomenu učeniku. Retoričkim pitanjem naglašava da stanje uvijek može biti gore od postojećeg:

- b) „Ovdje ti bilo strašno?! Hoćeš li da ja tebi zbog toga dadnem slabu ocjenu iz istorije, a? Zar si zaboravio kakve su bile srednjovjekovne tamnice i kako su zatvorenici mučeni u njima? Sjećaš li se okova, sindžira, guja, akrepa?“ (MG: 32)

Vjerovatno najučestalija figura u ovom Ćopićevom djelu, osim poređenja, je reticencija. Bakaršić navodi da njena stilogenost počiva na iznevjerenom očekivanju, s obzirom da se cijeli tok rečenice priprema za kraj, ali se rečenica onda naglo prekida (2007: 313). Ćopić za njom najčešće poseže u trenucima nemogućnosti pronalaska odgovarajućeg izraza:

- a) „Ma da mu nije neko bolestan, možda ona njegova tetka“, upita osjetljivi Hamid Rus. „Jok, ona je čvršća od bihačke Kule!“, uzviknu De-De-Ha. „A da nije... ovaj, ko ono Baji plaća internat? Crkvena opština.““ (MG: 47)
Ili u trenucima kada je nemogućnost pronalaska izraza u vezi s nekom emocijom, npr. iznenađenošću ili nevjericom koja se javlja usljed toga što se jedan od dječaka zaljubio:

- b) „Prosto mi nećete vjerovati, znam unaprijed.“
„Kako da nećemo, brate slatki, samo ti pričaj!“, dočeka Hamid Rus i od velike radoznalosti obližnu se kao da očekuje tepsiju baklave.“
„Ma to je ... to je... Ih, bogami ne znam ni kako ću početi.“ (MG: 50)

Elipsa se definira kao „izostavljanje dijela ili dijelova rečenice, kojim se narušava sintaktička norma, ali rečenično se značenje realizira.“ (Bagić, 2012: 92) Njenom upotrebom postiže se sažetost rečenog, a što je izostavljeni dio teže rekonstruirati, elipsa je stilogenija. U Ćopićevom djelu najčešće se javlja kao odlika razgovornog stila, gdje se uslijed brze razmjene replika izostavljaju pojedini dijelovi teksta. Npr. „Bi l' znao nešto onako, šaljivo, o crnoj knjizi, o Smrdonji, o lošoj hrani?“ (MG: 95) U primjeru je izostavljen glagol „napisati“, a razlog je taj što se na osnovu konteksta može prepoznati značenje rečenice. I u ostalim primjerima je izostavljen glagol: a) „A šta onda hodža?“ (MG: 8) (Izostavljen je glagol „uraditi“.), b) „Kuda?“, pita hodža. „U Prosvjetin đaćki dom.“ (MG: 9) (Izostavljen je glagol „ići“.), c) „Ja taman pođoh rukom da ga otjeram, a treći čup-čup za uvo!“ (MG: 25) (Izostavljen je glagol „ubosti“.)

Kumulacija, sinatrezam i distribucija su figure gomilanja elemenata. Kumulacija je stilska figura gomilanja značenjski sličnih riječi s ciljem predstavljanja neke emocije i prikazivanja osobe, ili situacije. U prvom primjeru pisac poseže za kumulacijom da bi pomno prikazao trenutak lova na vrapca u učionici, ali i ushićenja usljed jednog takvog događaja:

- a) „„Aha, drž' ga!““, povika prvo Krsto Buva i za tren oka u razredu nastade takva *gungula, cika i krkljanac* kao da je zemljotres.““ (MG: 33)

Gomilanjem imenica pisac oživljava radnju i predstavlja atmosferu koja trenutno vlada među dječacima. Slika je, zahvaljujući kumulaciji praćenoj poređenjem, izuzetno ekspresivna i emotivno obojena.

U sljedećem primjeru pisac poseže za kumulacijom u trenutku kada nastavnik učenicima objašnjava šta su magareće godine. Ponovno nastaje atmosfera ushićenja i smijeha, a kumulacija se gradi upotrebom onomatopeiziranih glagola.

- b) „Opet čitav razred *zagrokta, zacereka se, zanjista*, a neko čak i *kukuriknu*, koristeći se opštom larmom.“ (MG: 58)

Sinatrezam je stilska figura gomilanja različitih izraza s ciljem što detaljnijeg opisa. Npr.

- a) „Bihać moraš upoznati zbog mnogo čega: *zbog igrališta, aleja, parkova, jeftinih tezgi s voćem, poslastičarnica, kina i još mnogo čega*. Oklina Bihaća, za nas, djecu sa sela, bila je još interesantnija i milija od same varoši. *Tamo je bilo bezbroj brežuljaka za švrljanje, ledina za igranje, divnih izvora i voćnjaka koji su slabo čuvani*.“ (MG: 5)

S obzirom da je u pitanju stilska figura koja nastaje usljed skraćivanja rečeničnih članova, pisac ne poseže za sinatrezmom samo s ciljem nabiranja, već ga koristi da bi naglasio emotivnu povezanost sa sredinom iz koje potječe. U drugom primjeru:

- b) „Pite, pite, brate slatki!, vikao je Hamid Rus i počinjao da nabraja. „*Pite kvrke, pite džilituše, pite zeljanice, pite misirpite, pite razljevuše, pite gužvare, pite savijuše, pite maslenice, pite drobare, burek-pite, pite sirnice, pite orašnjače, pite jufkare, pite s jabukama, pite gibanice, pite onako...*“ (MG: 112)

pisac poseže za sinatrezmom kako bi emocionalno obojio iskaz. Sintrezmom prikazuje glad dječaka stanovnika konvikta i veliku želju za normalnim obrokom u trenutku kada se za to pojavila prilika.

Distribucija je također figura gomilanja različitih elemenata, no za razliku od sinatrezma, gomilanju prethodi „kataforički element (*svi, ovi, ovakvi, sljedeći,...*)“ (Katnić-Bakaršić, M. 2001: 307) Pronađene je samo jedan oblik ove stilske figure: „Pa tako, *sve nešto: Zora, srce, sunce, bombona, nebo...*“ (MG: 63) Nagomilavanje međusobno nepovezanih riječi je stilski postupak za kojim pisac poseže da bi prikazao zaljubljenost dječaka i smetenost koja nastaje usljed nje.

Palilogija je stilska figura koja se zasniva na uzastopnom ponavljanju iste riječi ili grupe riječi. Ponavljanjem pojma sugerise se govornikova „ushićenost i radost, ali i umor, ravnodušnost, ironija i očaj“ (Bagić, K. 2012: 218) te možemo zaključiti da je stilska figura kojom se jednostavnim stilskim postupkom oslikavaju emocije, što možemo vidjeti u prvom primjeru gdje se ponavljanjem riječi „život“ prikazuje teška i tegobna sudbina pojedinca:

- a) „Tukao me je ko je god stigao, niko lijepu riječ da mi kaže, a vidiš ti vas – pišete jedni drugima sve neke lijepe riječi, pa blage, pa tanke kao svila, uspomene ostavljate. Eh, *životu, životu!*“ (MG: 61)
- b) „Kakav ključ! Po svojoj glavi ti mi ličiš na okovan vrh one grede koju su zvali „ovan“ i kojom su stari Rimljani probijali gradske kapije.“ Svi prsnuše u smijeh, a Krsto Buva nimalo zbunjen dobaci: „*Znam, znam*, to si jučer pročitao u istoriji za više razrede da se pokažeš pametan pred ovamo jednom curicom!“ (MG: 43)
- c) „Pa zar nisi pristao da ukrademo crnu knjigu?“

„Aha, to si ti De-De-Ha!“, prenu se Baja. „Pa *jeste, jeste*, pristajem, Hoćemo, ukrašćemo.“ (MG: 46)

U drugom primjeru dječak se služi ponavljanjem riječi s ciljem isticanja misli (znam da je pročitao inormaciju u knjizi historije), a u trećem primjeru kako bi sebe ohrabrio za poduhvat krađe knjige. U Ćopićevom djelu palilogija je veoma česta, a smatramo da je prvi razlog taj što ovo Ćopićevo djelo obiluje segmentima razgovornog jezika za koji su specifična ponavljanja, naročito u dječijem govoru. Drugi razlog nalazimo u tome što djelo govori o periodu dječijeg odrastanja kada se javlja najveći opseg emocija, a ova stilska figura upravo je pogodna za njihovo prikazivanje.

S obzirom da djelo pripada književnosti za djecu, upotreba ekspresivne leksike u funkciji je prikazivanja onog što je u djeci drago, milo, strašno, malehno, veliko, smiješno ili čudesno. Također, na ovom nivou uočavamo i mnoštvo nadimaka, što je ponovo specifično za djela iz književnosti za djecu. Nadimci nastaju ili skraćivanjem vlastitih imena, odnosno prezimena, ili ih dječaci nadjevaju na osnovu fizičkih karakteristika i ponašanja njihovih nosilaca. Od leksičko-sintaksičkih figura uočena je upotreba: anafore, retoričkog pitanja, reticencije, elipse, kumulacije, sinatrezma, distribucije, reduplikacije. Najčešće su u funkciji prikazivanja određene emocije ili oživljavanja toka pripovijedanja.

Semantostilistički nivo analize

Na nivou semantostilistike naročito je česta figura poređenje kojom Ćopić oživljava iskaz i konkretizira apstraktno, a često je u funkciji stvaranja humora. S obzirom da su poređenja veoma česta u govoru djece i s obzirom da je njihova osnovna funkcija oživljavanje govora i stvaranje slikovitosti, prirodno ih je bilo očekivati u djelu koje kao temu ima odrastanje grupe djece. Ćopićeva poredba prilagođena je govoru djece i veoma često je zasnovana na poređenju s ponašanjem životinje, tj. onom što je djetetu poznato (*frknu kao mačak, skače spremno kao kuće, skočio kao zec*). Ponekad je poređenje apsurdno, tj. nemotivisano stvarnim ponašanjem životinje, već onim što dječija mašta smatra da životinja može uraditi, npr. *hrče kao krokodil*. Druga poređenja zasnovana su na poredbi prema izgledu: *suv kao bakalar ili kakav hrišćanski velikomučenički isposnik ili preplanuo i crn poput Arapina*, a treća su nastala da bi izrazila intenzitet stanja ili emocije, npr. *zaljubljenosti – sija kao mjesec*, *mržnje – mrzi Bajju kao đavola ili sreće – blista od sreće, od zadovoljstva*.

Osim ove figure, uočena je figura hiperbola. Hiperbola je stilska figura kojom se naglašavanjem ideje, emocije ili obavijesti pretjerivanjem ističe afektivni odnos govornika spram predmeta govora (Bagić, K. 2012: 140). U prvom primjeru hiperbolom se naglašava intenzitet tuge usljed udaljenosti od majke i doma:

- a) „Daleko od svog sela, od kuće, od majke! *Možda ih više nikad vidjeti neću*. Na tu pomisao nezadrživo mi linuše *suze, bujne četverostruke, prosto da precrknem*.“ (MG: 4)

Hiperbola je stilska figura koja se često ostvaruje preko drugih figura, a u primjerima koje smo pronašli najčešće je u pitanju poređenje ili gradacija:

- b) „Izađe mi Zora pred oči sa svojim krupnim očima, ponovo začuh njen glas, pa, sav zanesen i blažen, utonuh u poplavu najljepših riječi. *Zasipale su me kao trešnjin cvijet kad proljetni vjetar dune, kao snježna vijavica o zimskom školskom raspustu*.“ (MG: 60)

- c) „Oženio bih se pet stotina puta i samo sjedio i gledao u Zoru. *Ni bih nikda ni jeo, ni pio, ni spavao. Ne bih, sunca mi!*“ (MG: 56)

Nagomilavanjem izraza pisac stvara slikovitost, pojačava izraz do krajnosti kako bi nas uvjerio da je emocija (koja je načešće hiperbolizovana u Ćopićevom djelu) zaista stvarna i onakva kakvom je lik osjeća.

Zaključna razmatranja

Branko Ćopić djelo „Magareće godine“ piše jezikom koji je blizak i razumljiv narodu. Bandić navodi da je Ćopićevo pripovijedanje „neznatno stilizovani, modifikovani živi govor, u kome, u diskretnoj noti, čujemo glas pripovjedača, veseo ili sjetan, lirski obojen i, neusporedivo bučniji, goropadnije glasove i fraze ostalih junaka. Taj živi govor i ćaskanje, sa bezbroj umetaka, poštapalica, skraćivanja, poigravanja rečima, uslovljen je prije svega sredinom i ljudima (...), a zatim i karakterom priče.“ (1985: 417)

Navedeno smo primijetili na fonostilističkom i leksikostilističkom nivou djela „Magareće godine“. Pisac poseže za figurom dodavanja paragogom i figurama oduzimanja sinkopom i apkopom s ciljem govorne karakterizacije likova i sredine u kojoj žive. Njegovi likovi su uglavnom dječaci koji dolaze u Bihać na školovanje, a njihov govor je odlika sredine iz koje dolaze, pa tako primjećujemo oblike dodavanja morfema na kraj riječi ili oblike skraćivanja riječi. Bez obzira što u trenutku pripovijedanja priče pohađaju školu, u njihovoj međusobnoj komunikaciji živ je narodni govor. To potvrđuje i mnoštvo uzvika koji su specifičnost narodnoga (i dječijeg) govora, s obzirom da predstavljaju osnovni, verbalizirani, način izražavanja emocija i stanja. Osim uzvika, specifičnost izraza Branka Ćopića na nivou leksikostilistike čini inherentno ekspresivna leksika – deminutivi, augmentativi i onomatopeizmi. Deminutivima pisac najčešće ističe pozitivna svojstva govornika; upotrebljava ih kao stilističko sredstvo kojim izražava subjektivnost prema nekome ili nečemu, a najzastupljeniji su oblici deminutivnih imenica. Augmentativima također izražava subjektivnost, no često ih, za razliku od deminutiva, upotrebljava s ciljem isticanja negativnih svojstava onog što je uvećano. Nadimci čine značajan dio leksike Ćopićevog djela, s obzirom da su jedan od osnovnih načina karakterizacije likova. Uglavnom su nastali prema fizičkim karakteristikama likova ili prema njihovom ponašanju te su najčešće pozitivne konotacije. No, u primjerima gdje imaju negativnu konotaciju, izraz su poruge i neprijateljskog odnosa prema osobi koja je nosilac nadimka. U djelu „Magareće godine“ uočen je znatan broj leksičko-sintaksičkih figura te dvije semantičke figure, poređenje i hiperbola. Većina navedenih figura je u funkciji prikazivanja određene emocije (npr. anafora, retoričko pitanje, reticencija, kumulacija, sinatrezam, distribucija, palilogija, poređenje i hiperbola), a tek kumulacija ima ulogu oživljavanja toka pripovijedanja.

Djelo „Magareće godine“ na duhovit način, živim narodnim govorom, priča priču o odrastanju grupe dječaka u periodu prije Drugog svjetskog rata. Ono je priča o doživljajima, nekad tužnim, ali uglavnom sretnim, dječaka i djevojčica u pubertetskom periodu (tzv. magarećim godinama) kada prvi put odlaze od doma i onog što im je poznato, kada se prvi put zaljubljuju, a najvažnije od svega, kada jedni u drugima pronalaze prijatelje i oslonac koji će ih pratiti i kasnije, u ratnim godinama. Ćopić stvara sliku jednog djetinjstva i jedne sredine, a da bi je vjerno prikazao i predstavio čitaocu, poseže za elementima narodnog jezika o kojima smo prethodno govorili. Njegov stil je bogat elementima narodne leksike, ekspresivan je zahvaljujući mnoštvu stilskih figura koje stvaraju nove veze među riječima, a zahvaljujući poređenjima, koja stvaraju žive slike i prenose pišćev doživljaj, te upotrebi poredbenih frazema, i izuzetno slikovit.

Literatura

- Ćopić, B. (1965). *Magareće godine*. Sarajevo: Veselin Masleša.
- Bagić, K. (2012). *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga.
- Bandić, M. (1985). Pripovetka danas (II): horizonti realizma. U: *Delije u Bihaću. Kritika o djelu Branka Ćopića*. Knjiga 15. Sarajevo.
- Halilović, S., Tanović, I., Šehović, A. (2009). *Govor grada Sarajeva i razgovorni bosanski jezik*. Sarajevo: Slavistički komitet.
- Katnić-Bakaršić, M. (2001). *Stilistika*. Sarajevo: Ljiljan.
- Kos-Lajtman, A. (2018). „Magareće godine“ i „Bašta sljezove boje“ Branka Ćopića iz vizure autobiografskog diskursa. U Tošović, B. *Ćopićeva poetika zavičaja* (str. 117–139). Graz: Institut für Slavistik der Karl-Franzens-Universität Graz; Bihać: Pedagoški fakultet Univerziteta u Bihaću, Kantonalna i univerzitetska biblioteka Bihać.
- Perić, M. (2021). *Deminutivi i augmentativi kao evaluativna sredstva u njemačkom i hrvatskom jeziku (na primjeru mrežnih komentara izborne kampanje)*. Doktorski rad. Sveučilište u Zadru. Dostupno na stranici: <https://dr.nsk.hr/islandora/object/unizd%3A5596/datastream/PDF/view>
- Stevanović, M. (1971). *Gramatika srpskohrvatskog jezika za gimnazije*. Cetinje: Obod.
- Šimunović, P. (2003). Nadimci u Hrvata. *Govor*, XX, 1–2. Rad dostupan na stranici: <https://hrcak.srce.hr/file/264947>

Internet izvori

- <https://stilistika.org/stiloteka/rasprave/165-stilske-figure-i-gramatika>
- <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=14495>
- <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=4595>

LANGUAGE AND STYLE CHARACTERISTICS OF BRANKO ČOPIĆ'S WORK "THE DONKEY YEARS"

Summary

Subject of analysis are linguistic and stylistic characteristics of a novel „Magareće godine“ by Branko Čopić. Published in 1960. this novel presents a story of growing up, friendship, first love, education and mischiefs of a group of children. Analysis was conducted on the level of phonostylistic, morphostylistic, lexicostylistic and semantostylistic. On the level of phonostylistic, stylistic figures of subtraction (syncope and apocope) and adjunction (paragoge) were detected. These figures were used in order to depict characters thoroughly and they indicate on local, mostly provincial and jargon use of language. On the level of morphostylistic very common and specific is use of aorist. Although this verb tense could be substituted with perfect tense, aorist is much more stylistically expressive. Čopić uses this tense for fast change of actions; for displaying sudden and lively occurrences, as well as at the end or the beginning of direct speech. On the level of lexicostylistic very common is the use of diminutives, augmentatives, exclamations and imitative words. Having in mind, that this literary work is part of literature for children, use of expressive lexic has a function of expressing what is dear, scary, funny or strange to children, or what is small or big. Also, this level of analysis is typical by its use of many nicknames, which is again specific for works from the area of literature for children. Nicknames are created by shortening names and last names, and are also based on physical characteristics or behaviour of its carrier. They mostly have positive meaning, but those of negative meaning are also present. Among lexic and syntactic figures very common is the use of anaphora, rhetorical question, aposiopesis, ellipsis, accumulation (and its varieties), and epizeuxis. On the level of semantostylistic simile is a very common figure. It is used to make expression more lively and to make abstract terms more concrete. Its common use in this literary work is in order to create humoristic effect. Except this figure, very common is the figure hyperbole. Using semantic figures, together with ellipsis and epizeuxis, Čopić presents and revives the manner how children speak, and makes this literary work close to those that are intended to read it.

Linguostylistic analysis of Čopić's work „Magareće godine“ has detected that this literary work is abundant in means of expressive lexic, lexic, syntactic and semantic figures, types of aorist and phonetic and phonological figures of subtraction and adjunction.

Keywords: *linguostylistic analysis, „Magareće godine“, Branko Čopić*